

δίνει μια παραστατική ιδέα για τις κοινωνικές και ψυχικές λειτουργικότητες του Ποντιακού θεάτρου στην Ελλάδα. Ωστόσο το ερευνητικό αυτό κεφάλαιο δεν έχει εξαντληθεί. Μολοντούτο, η μονογραφία αυτή θα παραμείνει σημείο αναφοράς. Όποιος ασχολείται σοβαρά με το Ποντιακό θέατρο δεν μπορεί βεβαίως να την αγνοήσει.

ΒΑΛΤΕΡ ΠΟΥΧΝΕΡ

ΠΑΝΤΑΖΗΣ ΚΟΝΤΟΜΙΧΗΣ

Το νεοελληνικό θέατρο στη Λευκάδα (1800-1990), δεύτερη έκδοση συμπληρωμένη και βελτιωμένη, Αθήνα, Νεφέλη 2003, σ. 326, 16 εικ.

Ο κ. Κοντομίχης, που έχει εκδώσει δίπλα στην έμμετρη μετάφραση της *Ιλιάδας* (1976, 1985) και των *Έργων και ημερών* του Ησίοδου (1980), πλήθος εργασιών για τη λαογραφία της Λευκάδας (*Αγροτικές εργασίες στη Λευκάδα* 1982, *Δημοτικά τραγούδια της Λευκάδας* 1985, *Λαϊκή ιατρική στη Λευκάδα* 1986, *Τα γεωργικά της Λευκάδας* 1987, *Το νοικοκυριό του χωριάτικου σπιτιού στη Λευκάδα*, 1980, *Η λευκαδίτικη λαϊκή φορεσιά* 1991, *Λαογραφικά σύμμεικτα Λευκάδας* 1995, *Ο λευκαδίτικος γάμος* 2000, *Λεξικό του λευκαδίτικου γλωσσικού ιδιώματος* 2001, *Παροιμίες από τη Λευκάδα* 2002), επανεκδίδει μετά από σαράντα ολόκληρα χρόνια, σε δεύτερη διευρωμένη έκδοση, την κλασική του μελέτη για το ελληνικό θέατρο στη Λευκάδα, που κυκλοφόρησε το 1964 στις εκδόσεις «Μέλισσα». Όπως είναι φυσικό, έχουν προστεθεί μια σειρά από νέα στοιχεία, ωστόσο ο βασικός κορμός της μελέτης παραμένει ο ίδιος. Γι' αυτό πληροφορεί το εισαγωγικό σημείωμα: «Λίγα προλογικά για τη δεύτερη έκδοση» (σ. 9 εξ.). Τις εργασίες που έχουν δημοσιευτεί στο μεταξύ, λαμβάνει υπόψη η Εισαγωγή, η οποία διτλαισιάζεται (από σ. 9-15 γίνεται σ. 11-28). Επίσης μεγάλη έκταση πήρε συγκριτικά το πρώτο κεφάλαιο για τον Ιωάννη Ζαμπέλιο, που στην παλαιά έκδοση είχε μόλις δυο σελίδες (τώρα σ. 29-39). Ελαφρώς διευρωμένο είναι το επόμενο κεφάλαιο, το δεύτερο, για τους ιταλικούς θιάσους (σ. 18-23, σ. 40-52), καθώς και το τρίτο για την Ακαδημία Φιλολογισμάτων (σ. 24-30, σ. 53-68), που συμπεριλαμβάνει τώρα και τις αρχές του ερασιτεχνικού θεάτρου στην πόλη. Τελειώς καινούργιο είναι το εκτενές τέταρτο κεφάλαιο: «Ο πολιτικός και λόγιος Ιωάννης Μαρίνος (1815-1866) και οι δύο ανέκδοτες κωμωδίες του» (σ. 68 εξ.): *Το όνειρον* (κατά Φεβρουάριον 1836), που δημοσιεύεται ολόκληρο (σ. 62 εξ.) και *Η χήρα και η θαλαμηπόλος της*, από την οποία υπάρχει επίσης ολόκληρο το κείμενο (σ. 108 εξ.). Στη συνέχεια αποκαθίσταται η παλαιά διάρθρωση του έργου. Κεφ. 5 «*Η δόξα της Λευκάδας Σπ. Καββαδά*» (σ. 31-36, σ. 123-132), κεφ. 6 «Ο ναός της Θέμιδος κατέστη θέατρον» (σ. 37-39, σ. 133-139), κεφ. 7 «Η Φιλαρμονική Εταιρεία Λευκάδος» (σ. 40-47, σ. 140-157), κεφ. 8: «Θεατρική Εταιρεία και το Θέατρο "Σαφρώ"» (σ. 48-651, σ. 157-164), κεφ. 9: «Η Φιλοδραματική Εταιρεία» (σ. 52-65, σ. 165-187), κεφ. 10: «Το Δραματικόν Γυμνάσιον» (σ. 66-70, σ. 177-194), κεφ. 11: «Μετά την Ένωση: το Δημοτικό Θέατρο και οι υπαίθριες σκηνές» (σ. 71-82, σ. 195-220), ενώ στη δεύτερη έκδοση ενοποιούνται και τα επόμενα κεφάλαια για τον «Όμιλο Ερασιτεχνών Θεάτρου» κτλ. (κεφ. 12-15). Καινούργιο είναι το κεφ. 12: «*Οι πέντε δραχμές* του Γεωργ. Καββαδία και η επίδραση του Βαλαωρίτη στο θέατρο της Λευκάδας» (σ. 221 εξ.), ενώ το κεφ. 13 αντιστοιχεί στο κεφ. 16 της πρώτης έκδοσης: «Ο Όμιλος Ερασιτεχνών Λευδαδίων Νέων» (σ. 89-90, σ. 230-232), το κεφ. 14 στο κεφ.

17: «Η Λέσχη “Ομόνοια”» (σσ. 91 εξ., σσ. 233 εξ.), το κεφ. 15 στο κεφ. 18 για τον μουσικοφιλολογικό όμιλο «Ορφέα» (σσ. 92 εξ., σσ. 236 εξ.) κι έτσι ακολουθούν οι αντιστοιχίες ως το τέλος του βιβλίου: «Σχολικές παραστάσεις» (σσ. 95 εξ., σσ. 244 εξ.), «Μετά το Β΄ παγκόσμιο πόλεμο: Αθηναϊκοί θίασοι στη Λευκάδα» (σσ. 79 εξ., σσ. 248 εξ.), Οι «Γιορτές Λόγου και Τέχνης» (σσ. 102 εξ., σσ. 255 εξ.), «Οι λαϊκοί θίασοι των χωριών» (σσ. 104 εξ., σσ. 265-280), κεφάλαιο που έχει διευρυνθεί σημαντικά με νέο υλικό που προέκρινε στο μεταξύ (καθώς και με τις ειδήσεις για τις λαϊκές παραστάσεις του *Ερωτόκριτου* και της *Ερωφίλης*) και τέλος «Το θέατρο της Κατοχής και της Αντίστασης» (σσ. 108 εξ., σσ. 281 εξ.). Ο τόμος κλείνει τώρα με ειδική βιβλιογραφία (σσ. 303 εξ.), με έναν πίνακα φωτογραφιών και σχεδίων μαζί με τις λεζάντες τους (σσ. 309 εξ.), με ένα ευρετήριο ονομάτων και τόπων (σσ. 311 εξ.) και ένα ευρετήριο έργων (σσ. 319 εξ.). Πέρα από τον εμπλουτισμό με νέο υλικό, νέες πληροφορίες και δύο κείμενα κωμωδιών του 19ου αιώνα, ο τόμος είναι τώρα πιο εύχρηστος με τα λεπτομερή ευρετήριά του. Κατά τα άλλα, το βιβλίο του κ. Κοντομήξη για το θέατρο στη Λευκάδα ανήκει στα κλασικά συγγράμματα για το θέατρο στις ελληνικές επαρχίες.

ΒΑΛΤΕΡ ΠΟΥΧΝΕΡ

ΜΟΛΙΕΡΟΣ

Οι κατηγορίες του Σκαπέν. Μετάφραση Φώτης Κόντογλου, επιμέλεια Ιωσήφ Βιβιλάκης, εισαγωγή Ιωσήφ Βιβιλάκης / Ιφιγένεια Μποτουροπούλου, Αθήνα, Αρμός 2004, σ. 158, 15 εκ., ISBN 960-527-294-6.

Επιτέλους είδε το φως της δημοσιότητας η χειρόγραφη και αντόγραφη μετάφραση της κωμωδίας *Les fourberies de Scapin* του Μολιέρου από τον Φώτη Κόντογλου, που είχε φιλοτεγήσει το 1937, ίσως κατά παραγγελία του Κ. Μπασιτά, γιατί βρισκόταν οικονομικά σε πολύ δύσκολη κατάσταση, αν και οι επαφές του με το θέατρο δεν ήταν σπάνιες, δεδομένου ότι συμμετείχε ως σκηνογράφος στις πιο σημαντικές παραστάσεις του «λαϊκού εξπρεσιονισμού» στα τέλη της δεκαετίας του 1920 και στις αρχές του 1930. Το χειρόγραφο-αντόγραφο του Κόντογλου σε ωραία βυζαντινή καλλιγραφία, ρέουσα και χαριτωμένη δημοτική, εντοπίστηκε στα αρχεία του Εθνικού Θεάτρου και είναι γνωστό εδώ και αρκετά χρόνια. Χάρη στην επιμονή του Ιωσήφ Βιβιλάκη και το ενδιαφέρον της οικογένειας Κόντογλου, το κείμενο παρουσιάζεται τώρα σε μια αρκετά πιστή μεταγραφή με λίγες επεμβάσεις, αποκαλύπτοντας το λογοτεχνικό τάλαντο του Κόντογλου και στον σκηνικό λόγο. Οι χάρες του κειμένου αναφαίνονται όχι μόνο στην ανάγνωση και την παράσταση (παραστάθηκε στα πλαίσια μιας παρουσίασης της έκδοσης στο Κολέγιο Αθηνών το Μάιο του 2004), αλλά και στη σύγκριση με τις παλαιότερες μεταφράσεις (*Αι πανουργία του Σκαπίνου*: Κωνσταντινούπολη 1847, Κεφαλονιά 1853, Αθήνα 1876. Έχει παιχθεί το 1881 και το 1923 στο Θέατρο του Ωδείου σε σκηνοθεσία του Θ. Οικονόμου) (βλ. Β. Πούχγκερ: *Η πρόσληψη της γαλλικής δραματουργίας στο νεοελληνικό θέατρο (17ος-20ός αιώνας)*. Μια πρώτη σφαιρική προσέγγιση, Αθήνα 1999, σσ. 52, 59 εξ.). Το κείμενο της μετάφρασης με ανάγνωση των χωριών του είχε παρουσιαστεί από τους Ι. Βιβιλάκη και Ι. Μποτουροπούλου στο Β΄ Πανελλήνιο Θεατρολογικό Συνέδριο το 2002 στην Αθήνα («Ο Φώτης Κόντογλου μεταφραστής του Μολιέρου», στον τόμο *Σχέσεις του Νεοελληνικού Θεάτρου με το Ευρωπαϊκό, Πρακτικά Β΄ Πανελληνίου Θε-*